

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تعلیمات اجتماعی

سال اول و دوم ریاضی

مرحله دوم تعلیمات عمومی

این کتاب براساس نظرها و پیشنهادهای ارائه شده از سوی صاحب نظران، دبیران، سرگروه‌های علوم اجتماعی و دانش‌آموزان در سال ۱۳۸۶ اصلاح گردیده است.

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب: تعلیمات اجتماعی اول راهنمایی - ۱۰۸

مؤلفان: حسن ملکی، علی انتظاری و محمد مهدی ناصری

ویراستار: افسانه حجتی طباطبائی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

تصویرگر، طراح گرافیک و طراح جلد: طاهره حسن زاده

عکاس: زنده‌یاد مهدی محسنی آهونی، محمد رضا نورمحمدبیک

صفحه‌آرا: زهره بهشتی شیرازی

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده‌ی مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۴۴۵/۶۸۴

چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

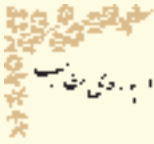
سال انتشار: ۱۳۹۰

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۳-۱۱۱۵-۰۵-۹۶۴ ISBN 964-05-1115-3

در طول ده سالی که از نزدیک شاهد اعمال حضرت امام بودم، متوجه شدم که یکی از نکاتی که ایشان به آن فوق العاده اهمیت می دهند، ساده زیستن و عدم اسراف است. بارها شاهد بوده‌ام که امام عزیز از جا برمی خیزند و به طرفی می روند. پس از مدت کوتاهی متوجه شده‌ام که ایشان قصد خاموش کردن چراغی را داشته‌اند که بی مورد روشن بوده است.

مجموعه کتاب‌ها توسط گروه آموزشی دبیران دبیرستان‌های تهران در سال ۱۳۹۰ هجری شمسی گردآوری شده است.

این کتاب از طریق سامانه کتابخانه دیجیتال دبیران تهران (www.dabir.org) در دسترس است. Email: talif@talif.sch.ir

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸

تولید و توزیع: انتشارات دبیران

فهرست مطالب

فصل اول: نیازها ۲

چه نیازهایی داریم؟ ۴

فصل دوم: زندگی در خانواده ۱۰

خانواده در زندگی ما چه نقشی دارد؟ ۱۲

اعضای خانواده چه وظایفی دارند؟ ۱۶

چرا باید در خانواده همکاری داشته باشیم؟ ۲۰

در چه مواردی با یکدیگر مشورت می‌کنیم و چرا؟ ۲۵

احساس مسئولیت در خانواده چگونه مشخص می‌شود؟ ۳۰

نظم در خانواده چه اهمیتی دارد؟ ۳۴

چرا خانواده به رهبر نیاز دارد؟ ۳۸

در برابر سختی‌ها و مشکلات چه باید کرد؟ ۴۳

چرا باید در خانواده از خودگذشتگی وجود داشته باشد؟ ۴۷

فصل سوم: گروه ۵۲

گروه دوستان چه ویژگی هایی دارد؟ ۵۴

هدف از تشکیل گروه محلی چیست؟ ۵۸

چرا در گروه های مدرسه عضو می شویم؟ ۶۲

فصل چهارم: وظایف در گروه ۶۸

ما در گروه چه وظایفی داریم؟ ۷۰

همکار محترم

با عنایات خدای متعال، توانستیم کتاب جدید تعلیمات اجتماعی سال اول راهنمایی را برنامه‌ریزی و برای آموزش ارائه کنیم. برای این که همکاران عزیز با چگونگی برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های تعلیمات اجتماعی آشنا شوند و با شناخت ابعاد و ویژگی‌های کتاب، در انتخاب اصول آموزش توانایی بیش‌تری به‌دست آورند، توضیحات زیر ضروری است.

شورای برنامه‌ریزی گروه علوم اجتماعی با اعتقاد عمیق به اهمیت و نقش تربیت اجتماعی در سلامت جامعه، با هدف طراحی برنامه‌ی جدید تعلیمات اجتماعی دوره‌ی راهنمایی تشکیل شد. ابتدا براساس مطالعات انجام شده و نظرها و پیشنهادهایی که طی چند سال اخیر از طرف دبیران محترم تعلیمات اجتماعی دوره‌ی راهنمایی و صاحب‌نظران دیگر به گروه علوم اجتماعی رسیده بود و تجربیاتی که کارشناسان گروه با شرکت در سمینارها و جلسات گروه‌های آموزشی در مناطق مختلف تهران و شهرستان‌ها در زمینه‌ی استفاده‌ی بهتر از اصول برنامه‌ریزی درسی به‌دست آورده بودند، شورای برنامه‌ریزی درباره‌ی هدف‌های کلی درس تعلیمات اجتماعی به بحث و تبادل نظر پرداخت. در تدوین این هدف‌ها توجه‌ی شورا به این امر معطوف بود که دوره‌ی راهنمایی، دوره‌ی تکمیلی آموزش عمومی است؛ بنابراین، ویژگی‌ها و نیازهای اساسی یک شهروند جامعه‌ی اسلامی و جامعه‌پذیر کردن او می‌بایست در تعیین هدف‌های این درس، محور اساسی باشد.

شورای برنامه‌ریزان در تهیه و سازمان‌دهی محتوای این کتاب بر مشارکت دانش‌آموزان در یادگیری مفاهیم اساسی و کسب توانایی برای به‌کارگیری آن‌ها بسیار تأکید داشته و آن را به مثابه‌ی یک اصل در یادگیری مورد توجه قرار داده است. به همین منظور، فعالیت‌های متنوعی در کتاب گنجانده شده است. این فعالیت‌ها نوعی فرصت یادگیری است و مشارکت دانش‌آموزان در انجام دادن آن‌ها موجب یادگیری عمیق‌تر می‌شود.

فعالیت‌هایی به شرح زیر در کتاب گنجانده شده است.

۱- در ضمن هر درس، دو فعالیت با عناوین مختلف مانند بحث و گفت‌وگو کنید، نمونه بیاورید، دلیل بیاورید، بررسی کنید و... آمده است. انجام دادن این فعالیت‌ها با نظارت و هدایت شما و مشارکت دانش‌آموزان در جریان گفت‌وگوهای کلاسی میسر می‌شود. در پایان هر درس نیز یک فعالیت در نظر گرفته شده است. این فعالیت‌ها در خارج از کلاس، به صورت فردی یا گروهی انجام می‌پذیرد. لازم است دانش‌آموزان دفتر خاصی را به این فعالیت‌ها اختصاص دهند. پیشنهاد می‌شود در هر جلسه به طور تصادفی از یک یا چند دانش‌آموز بخواهید تا فعالیت خارج از کلاس خود را در کلاس ارائه دهند.

۲- در پایان هر درس، بخش «خلاصه کنید» وجود دارد. برای انجام دادن این بخش، لازم است دانش‌آموزان هر یک به صورت فردی در خارج از کلاس، نکات مهم و اساسی درس را خلاصه کنند. سپس در جلسه‌ی بعد، با نظارت و هدایت شما این خلاصه‌ها با یک‌دیگر مقایسه و اصلاح شود. برای نمونه، در هر درس یکی از نکات مهم ذکر شده است. هم‌چنین در پایان هر فصل، کامل کردن نموداری در بخش «چکیده‌ی فصل» همین نقش را ایفا می‌کند. «خلاصه‌نویسی» دانش‌آموزان را وادار می‌کند که درباره‌ی موارد مهم و غیرمهم تصمیم‌گیری کنند و در عین حال، آنان را در سازمان‌دهی مفاهیم و درک عمیق‌تر آن‌ها یاری می‌دهد.

۳- در متن هر درس، در جاهای مناسب، سؤالاتی گنجانده شده است. هدف عمده از طرح این سؤالات برانگیختن کنجکاوی دانش‌آموزان و فعال کردن آن‌ها در یادگیری مفاهیم و مهارت‌ها و رسیدن به هدف‌های مورد انتظار است.

۴- در انتخاب تصاویر و عکس‌ها به قابلیت آن‌ها در آموزش مفاهیم، القای ارزش‌ها و نیز فعالیت دانش‌آموزان توجه شده است. توضیحات و سؤالاتی که در زیر تصاویر پیش‌بینی شده است، زمینه‌ی لازم را برای فعال کردن دانش‌آموزان فراهم می‌آورد.

۵- عناوین اصلی هر درس نیز به صورت سؤال است. این سؤال‌ها می‌توانند زمینه‌ای برای فعالیت و مشارکت دانش‌آموزان ایجاد کنند. ضمناً عنوان بخشی از بعضی درس‌ها، به انتخاب دانش‌آموزان تعیین می‌شود. انتخاب این عنوان‌ها نیز بهتر

است به صورت گروهی و با مشارکت دانش‌آموزان انجام پذیرد.

۶- در پایان هر درس، بخش «ببرسید و پاسخ دهید» وجود دارد. برای انجام دادن این بخش لازم است دانش‌آموزان به صورت فردی خارج از کلاس و بعد از مطالعه‌ی مجدد مطالب، چند سؤال اساسی درباره‌ی آن مطرح کنند و خود به این سؤالات پاسخ دهند. این فعالیت نیز باید تحت نظارت شما انجام شود. اهداف هر فصل (مندرج در کتاب درسی) و هر درس (مندرج در کتاب راهنمای معلم) شما را در کار هدایت دانش‌آموزان یاری می‌دهد.

همکاران محترم توجه داشته باشند که هریک از فعالیت‌های یاد شده می‌تواند در ارزش‌یابی مستمر این درس مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا همان‌طور که می‌دانید، در این نوع ارزش‌یابی، میزان مشارکت دانش‌آموزان در بحث‌های گروهی، همکاری آن‌ها در کار گروهی، انجام فعالیت‌ها، داشتن دفتر کار منظم، پرسش‌های کلاسی (به صورت کتبی و شفاهی) و... هریک با نظر شما دارای امتیاز خاصی است.

اهداف، اصول و روش‌های تألیف کتاب‌های تعلیمات اجتماعی در مجموعه‌ی روش تدریس و کتاب درسی پیش‌بینی و سازمان‌دهی شده است؛ لذا همکاران محترم این دو کتاب را به عنوان یک واحد در نظر بگیرند و جهت آشنایی کافی با ویژگی‌های اصلی کتاب جدید و اصول آموزش آن، قبل از تدریس همه‌ی فصل‌ها و بخش‌ها، روش تدریس را مطالعه فرمایند. با توجه به این که این کتاب به روش جدید تألیف شده است، معلمان در تدریس و ارزش‌یابی یادگیری دانش‌آموزان به کتاب روش تدریس نیاز مبرم دارند.

در طول تألیف کتاب و بعد از آن، تلاش ما بر این بود که به نظر‌ها و پیشنهاد‌های شما دست یابیم و از آن‌ها برای هرچه بهتر کردن مطالب کتاب استفاده کنیم. به هر حال، خود را همواره نیازمند پیشنهاد‌های شما می‌دانیم و از شما می‌خواهیم که چگونگی مطالب ارائه شده در کتاب و بازتاب آن‌ها را ضمن تدریس مورد توجه قرار دهید و نظریات اصلاحی خود را که حاصل تجربه‌ی شماست، در اختیار ما بگذارید. در این راستا می‌توانید از طریق سایت گروه علوم اجتماعی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی به نشانی: <http://socialsciences-dept.talif.sch.ir> نیز اقدام نمایید.

مؤلفان

والدین محترم

کتاب حاضر با شیوه و محتوایی نو برای آموزش فرزندان شما تهیه شده است. برای آشنایی بیش‌تر شما ذکر نکاتی را لازم می‌دانیم. در درس‌های مختلف این کتاب، تلاش ما در جهت ایجاد ارتباط لازم میان خانه و مدرسه بوده است؛ بر این اساس، فرزند شما بسیاری از فعالیت‌های یادگیری را باید با همکاری شما والدین محترم انجام دهد. در این‌گونه موارد، از دانش‌آموز خواسته شده است که برای انجام دادن فعالیت‌ها از پدر، مادر یا دیگر اعضای خانواده کمک بگیرد.

هدف ما در ایجاد این ارتباط در سه محور خلاصه می‌شود.

- ۱- دانش‌آموز به‌عنوان عضوی از خانواده با وظایف خود بیش‌تر آشنا شود و در این جهت به صلاحیت اجتماعی لازم دست یابد.
- ۲- بعضی مهارت‌های اجتماعی مانند توانایی برقراری ارتباط با دیگران، شرکت در گفت‌وگوها، استدلال، مشاوره و همکاری در او تقویت شود و بدین وسیله بتواند در جامعه‌ی بزرگ‌تر، راه‌های کسب موفقیت را سریع‌تر و بهتر کشف کند.
- ۳- از آن‌جا که در فعالیت‌های پیشنهاد شده توسط کتاب، دانش‌آموز، پدر و مادر را پشتیبان و همراه خود می‌بیند، یادگیری در او با تأثیر و کارایی بیش‌تری صورت می‌گیرد.

بنابر دلایل بالا، از والدین محترم تقاضا می‌کنیم که در درس‌های مختلف و به‌ویژه در مواردی که دانش‌آموز برای انجام دادن فعالیت‌هایی به کمک شما نیاز دارد، او را تا حد امکان راهنمایی کنید و با او همراه و همگام باشید.

امیدواریم که به خواست خدا و با یاری شما در امر تربیت اجتماعی دانش‌آموزان عزیز گام‌های مؤثری برداریم.

محل امضای والدین

دانش آموز عزیز

با آرزوی توفیق برای شما، برای این که بتوانید بیش تر و بهتر از این کتاب استفاده کنید، چند نکته ی مهم را یادآوری می کنیم.

۱- هدف اصلی این کتاب شناساندن خانواده و گروه، نیازهای اعضای این دو هسته ی اجتماعی و توضیح وظایف هر فرد در خانواده و گروه است.

شما دانش آموز عزیز که به کسب آگاهی در زمینه ی وظایف اجتماعی خود علاقه مندید، به خواندن سطحی مطالب کتاب اکتفا نکنید بلکه ضمن مطالعه ی این مطالب درباره ی مسائل مختلف بیندیشید و حاصل اندیشه ی خود را با دوستان و معلمان در میان بگذارید.

۲- در ضمن هر درس، فعالیت هایی آمده است. برای انجام دادن این فعالیت ها، لازم است در گفت و گوهای کلاسی مشارکت داشته باشید. در پایان هر درس نیز یک فعالیت در نظر گرفته شده است. این فعالیت ها در خارج از کلاس انجام می پذیرد. لازم است دفتر خاصی به آن ها اختصاص دهید. برای انجام دادن بعضی از این فعالیت ها باید با اعضای خانواده ی خود نیز مشورت کنید.

۳- عنوان بخشی از بعضی درس ها به انتخاب شما و به صورت گروهی تعیین می شود. برای تعیین این عنوان ها در گفت و گوهای کلاسی مشارکت کنید.

۴- در پایان هر درس بخش «خلاصه کنید» وجود دارد. برای انجام دادن این بخش، لازم است نکات مهم درس را در خارج از کلاس خلاصه کنید. سپس در جلسه ی بعدی آموزش، این خلاصه ها در کلاس با یک دیگر مقایسه و اصلاح شود. برای نمونه یکی از نکات مهم هر درس ذکر شده است.

۵- در پایان هر درس، بخش «بیرسید و پاسخ دهید» وجود دارد. برای انجام دادن این بخش شما باید به صورت فردی در خارج از کلاس و بعد از مطالعه ی دقیق مطالب، چند سؤال مهم درباره ی درس طرح کنید و سعی کنید که خود به این سؤالات پاسخ دهید. برای نمونه نیز یک سؤال پیشنهاد شده است.

۶- در هر درس تصاویری وجود دارد که درباره ی آن ها سؤالی مطرح شده